

IZ ŠKOLJKE POSLUŠAMO ODMEV ČASA

DR. TONE STROJIN

Vsako glasilo, ki je pričelo izhajati iz določenega motiva, je po svoje odsev časa, v katerem je izhajalo in poročalo, pa tudi odraz gledanj in odnosov do stvari in načinov življenja, katerih kulturo je razvijalo, širilo in poglobljalo. Tudi Planinski vestnik!

Kaj je za mlado SPD pomenil Planinski vestnik, najbrž ni treba ponavljati. Da se je že ob ustanovitvi SPD leta 1893 čutila potreba po domači planinski besedi, priča dejstvo, da je že februarja 1895 izšla prva številka Planinskega vestnika. Odtlej sta SPD in Planinski vestnik družno hodila skozi zadnjih skoraj sto let razviharjene novejšje slovenske zgodovine. Le kaj ju je obdržalo pri življenju, ko niti finančno, včasih pa niti narodnostno časi niso bili ugodni za tako narodnostno in polétno dejavnost! Bolje rečeno: kaj je SPD pomenila Planinskemu vestniku in obratno, da sta se obdržala?

REVIJA ZA KULTURO NARAVE

Predvsem: kako je svoje poslanstvo v času opravljal Planinski vestnik? V kolikšni meri

so besede z njegovih strani našle ugodna tla, da so vplivale, učile, usmerjale? Ali je Planinski vestnik odigral svojo vlogo v planinski zgodovini, predvsem pa, kaj je pomenil bralstvu, članstvu, planinski organizaciji in slovenskemu narodu? Vrstni red ni naključno izbran; lahko bi bil sicer tudi spremenjen, odraža pa le neko vlogo Planinskega vestnika.

Najbrž je pomembna razlika v tem, komu je doslej služil Planinski vestnik, človeku ali institucijam. Velika prednost, ki jo je ohranil, je ta, da je vedno in prvenstveno služil človeku, tistemu prefinjenemu odkrivalcu in poslušalcu naravnih lepôt in vrednot. To mu daje neprecenljivo vrednost in prednost posebno zdaj, ko toliko govorimo o krizi vrednot (beri: potrošniškega sistema), o padcu avtoritete institucij, organizacij in vodilnih osebnosti, pa čeprav to razumemo le v planinskih razmerah.

Eno je gotovo: z ničemer se Planinski vestnik ne more tako primerjati kot s svojo planinsko organizacijo. Vendar bi le opozorili, da so cezuro med njima le opravila Obvestila, organizacijske vesti PZS, nekakšen uradni list, ki se je razvil iz

Štev. 1.

V Ljubljani dne 8. februarja 1895.

Leto I.

Planinski VESTNIK.

Glasilo „Slovenskega planinskega društva“ v Ljubljani.

Izhaja 25. dan vsakega meseca.

Društveniki dobivajo list zastonj. — Nečlane stane po 2 gld., dijake po 1 gld. 20 kr. na leto; posamezne številke po 20 kr.

Za obliko in vsebino spisov so odgovorni pisatelji.

Vse spise, naročila in plačila vzprejemlje „Slov. plan. društvo“ v Ljubljani.

Inserat obsegajoč dvanajstinko strani stane 6 gld. za celo leto.

skromnih ciklostiranih obvestil nekdanje kulturnopropagandne komisije PZS.

Zakaj omenjam vse to? Zato, ker se mi zdi, da ima to dolgoročen pomen. Planinski vestnik postaja vse bolj **revija za kulturo narave in prostega časa človeka v gorah**; bralec je namreč zadnje desetletje in več vse bolj zamen brskal za organizacijskimi vestmi iz planinske organizacije in bo amaterski zgodovinar ali vsaj kronist kaj malega dobil le z zadnjih strani. Obratno pa se je planinska organizacija vse bolj usmerjala v planinska društva, saj je po statutu zveza društev, člane pa je statutarno puščala na dolžnosti plačevanja članarine, ugodnosti popusta pri prenočevanju v planinskih postojankah in precej odmaknjene možnosti biti izvoljen za katero funkcijo. Res je, da je planinska organizacija gradila in vzdrževala koče in pota, razvijala vzgojno delo, organizirala odprave in še marsikaj, a očitno je, da gresta osnovni usmeritvi opisano vsaka svojo pot, kar je skupaj vzeto gotovo tudi pozitivno.

So obdobja, ko je bralec ali članu bolj pri srcu Planinski vestnik kot pa planinska organizacija. Za hude čase je namreč značilno (in pri tem ne mislim samo materialno težkih časov), da človek duševne hrane bolj pogreša kot karkoli drugega.

ARHIV PLANINSKIH DEJAVNOSTI

Planinska beseda ni zavezana pravilom, celo ne statutarim, in ne taki ali drugačni indoktrinaciji, in sicer zato, ker izvira iz narave in iz srca. Tu se težko kaj izkrivi, četudi se poskuša zakrivljati. Planinska beseda je zvesta tistim simbolom in sinonimom, ki jih danes onesnažujemo in potvarjamo; to pomeni, da je govora in pisanja o lepoti narave, gozdov in vodá, o miru in tišini, pa tudi o tovarištvu in pomoči v nesreči, o etiki in zgledih odnosa do narave.

Planinski vestnik je kot školjka, ki si jo lahko daš k ušesu, da poslušaš šum časa. Ko planinske organizacije v današnji organiziranosti ne bo več, bo edino Planinski vestnik tisti, ki je kaj ohranil za zanamce. Boljšega arhiva za nazaj, kot je to glasilo, obstoječa organizacija nima. Noben planinski muzej, ki ga že pol stoletja brez uspeha pripravljamo, ne more nadomestiti tistega, kar je zapisano med platnicami Planinskega vestnika, pa tudi nobena funkcija v planinski organizaciji — razen predsedniške in gospodarjeve — ni tako pod drobnogledom javnosti kot je urednikova.

Zdaj, komaj nekaj let pred stoletnico SPD in Planinskega vestnika, pa tudi desetletje pred pragom 21. stoletja, je pravzaprav že čas za razmišljanja, kako naprej, kajti zgodovina preteklosti je znana. Ob tem bodo svoje rekli planinski zgodovinarji,

sociologi in morda še kdo. Zdaj je tudi čas za poprejšnja pričakovanja: ne le kar zadeva Planinski vestnik, temveč tudi kar zadeva planinsko organizacijo, ki danes — tako čutimo marsikateri — potrebuje samo nove usmeritve, saj iz tega prostora ne more.

Ljudje smo sami sebi postali problem. Načrtno smo razvijali množičnost, pisali, propagirali in oblikovali sistem. Dosegli smo to, da je prišla organizacija pred člane, sistem pred človeka in dobili smo na skraj vseh področjih populizem. Zdaj že imamo pomisleke pred množičnimi pohodmi različnih proizvodnih panog, pred tabori in celo dnevi planincev. Po odgovore globokoumno ni treba daleč: mitingaštvo poznamo tudi v naravi!

POSLEDICE DOLINSKE ZALETAVOSTI

Človek in ljudje so vedno vezani na prostor, v našem planinskem primeru na naravo in gore. Z vehemenco smo kot družba razglašali svobodo prostora in zavijali rokave, saj smo za legalno podlago imeli na voljo družbeno planiranje v vseh razsežnostih, tudi v prostorski in graditeljski komponenti. Uzakonili smo svobodo prostora, ne svobode duhá, ki je brezmejna, potem pa gradili, nadelovali, markirali, dokler kot družba nismo prišli do pojavov onesnaževanja, obremenjevanja, preobrazbe ipd., ker so nas v to prignali pojavi tudi v gorah.

Ker nismo bili zadovoljni samo z množičnostjo in urbanizacijo, smo se pričeli po modernistično diferencirati z alternativnimi dejavnostmi v gorah. Značkarstvo in štempljarjenje transverzal so zamenjali zmajariji, padalci, ekstremno smučanje, gorski kolesarji, pa še bolj množični turni

namesto komentarja

HREPENENJE PO MINULIH ČASIH

Pogosto, ko se v prijateljskih planinskih krogih pogovarjamo o planinski literaturi, se kateremu od razpravljalcev izvije vzdih: to so bile knjige, ki so jih napisali Tuma, Kugy, Mlakar, Avčin! In to so bili Planinski vestniki, ki so izhajali pred vojno in nekako do sedemdesetih let! Zdaj pa je vse plehko, površinsko, površno in komajda resno!

Pa gremo vnovič prebrat stare planinske knjige in seveda pritrjujemo tistim, ki hvalijo omenjene avtorje. Toda že preprost račun nam pokaže, da tisti stari, dobri časi le niso bili skozinski

smučarji in tekači pozimi, poleti pa pohodniki, gobarji in zeliščarji. Pluralizem je sicer zdrav, a ne vsak interes, predvsem pa ne povsod. Stari Latinci so vedeli: ohrani red in red te bo ohranil.

Bolj ko smo prijemali za slogane »Slovenija — moja dežela« ali »Slovenske gore — ponos moje dežele«, bolj smo markirali, bolj smo planirali teren za smučarske proge, rezali pobočja z gozdnimi cestami in izsekavali trase žičnic.

Ne vem, ali je dobro ali zlo, da smo v tej dolinski zaletavosti ostali žabarji, da svoje dežele ne vidimo kot ptiči. Kaj vse smo cestno označili in urbanistično posejali na ta naš zeleni slovenski travnik! A posledice škropljenja kislega dežja se vidi že celo iz zraka: od tod je pogled na naš urbaniziran travnik še bolj grozljiv. Bog daj, da imamo samo noge, saj bi se s perutmi spopadali in kot skobci gledali na deželo.

Planinska organizacija, ki bi morala biti po svojem interesnem prostoru vsaj delničar, če že ne lastnik na svojem, pravih pooblastil za ohranitev gorskega okolja nima. Čeprav planinski dopis na občinsko upravo nima več kot formalnega pomena, pa je planinska beseda v Planinskem vestniku vedno zbujala upanje: **jutri boš šel v gore in pogledal tisto, o čemer je drugi pisal za tebe.** Zato je Planinski vestnik postal in ostal več kot družinska revija ali leposlovje, kjer kaj dajo na zdaj tako manjkajočo spodbudno besedo, kjer lepa beseda še pravo mesto najde.

NARODNA REVIIJA

Pogrešamo pa aktualno besedo, ki se le tu in tam zatakne v kakšno rubriko, celo v okvir ali pod črto. Zakaj se oglašanja v

Planinskem vestniku ne spomni kateri od slovenskih pisateljev, saj so že bili časi, ko so si slovenski pisatelji sami štel v čast, če so kaj objavili v njem? Ali slovenske gore in ljudje, ki zahajajo tja, niso več zanimivi za umetniška peresa, čopiče, fotografije ali za karikature, vinjeta ali ex libris? Toda če bi na Slovenskem spravili vkup vse športe — ali bi tudi potencialno lahko spravili vkup takšno revijo, kot je ali naj bi bil Planinski vestnik?

Planinski vestnik je in mora biti narodna revija; ker mora biti glasilo za kulturo prostega časa in za gibanje v naravi, je naravni arhiv dežele, tudi za športne dosežke v domačih in tujih gorah, služi za vzgojo duha, za razpletanje lepote in kot svarilo pred onesnaževanjem, kot opozorilo k trezni uporabi tehnike na slovenskem vrtu.

Čeprav danes knjižno in revialno prevladuje odpravarska beseda (nekateri menijo, da jo je že preveč), je potrebna tudi šodrovska beseda. Za srečo ni treba biti nadčlovek!

Planinski vestnik mora opominjati, da zdaj ob bližnjem prelomu v naše drugo planinsko stoletje, za vse pa ob vstopu v 21. stoletje, narava ni več zastoj in ne nikogaršnja last, da nikakor ne more več biti nebrzdane svobode vseh in vsakogar v prostoru, da svobode človeka ne moremo več razumeti tako, da je vsak posamezen človek začetek vsega v vsem. Planinski vestnik je in naj bo v prihodnje še bolj **revija za kulturo narave in človeka.** Predlagam, naj bo podobna tudi njegova oznaka v naslovu revije. V njem bo ostalo dovolj prostora za vsakogar, saj za vsakršno dejavnost v naravi višinski metri niso pomembni.

zlati. Planinskih knjig ni izhajalo toliko, kot jih zdaj, vendar so jih poleg omenjenih avtorjev pisali še drugi. V tričetrt stoletja obstoja planinske organizacije na Slovenskem smo imeli nekaj vrhov planinskega književnega ustvarjanja, ob njih pa še marsikoga, ki je pisal dobro in veliko, vendar pač ni imel tako močnega literarnega naboja.

In gremo ponovno prebirat stare Planinske vestnike, pa ugotovimo: kdajpakdaj je bil v kakšni številki objavljen zares odličen tekst, ki je ostal v zgodovinskem in osebnem spominu, sicer pa so bila vseskozi v naši reviji natisnjena prav takšna besedila, kot so še zdaj: nekaj člankov iz planinske organizacije, nekaj iz alpinizma in jamarstva, nekaj planinskih vtisov in razmišljanj z gorskih poti, nekaj opozoril, katere planinske knjige in revije so izšle

zunaj Slovenije in državne tvorbe, v kateri je bila takrat Slovenija, nekaj vesti iz podružnic SPD in pozneje društev, in nekaj reklam — in to je bil vsakokratni Planinski vestnik, ki je moral pač izhajati iz meseca v mesec in ni mogel čakati na genialne prebliske redkih genialnih avtorjev.

Z nostalgijo se zdaj spominjamo starih planinskih knjig in starih Planinskih vestnikov. Z nostalgijo se spominjamo že planinskih besedil izpred dveh desetletij, ker so bili to pač časi, kakršnih zdaj ni več.

Z nostalgijo se bomo nekoč spominjali planinskih besedil, ki so izšla v osemdesetih letih tega stoletja in ki bodo izhajala do konca tega stoletja in tisočletja. Še bolj pa bodo hrepeneli po avtorjih iz sedanjih časov tisti naši zanamci, ki teh časov niso nikoli poznali.

M. R.

Stari Tuma je svojo knjigo Pomen in razvoj alpinizma posvetil naši stremeči mladini, ekološko razmišljajoči France Avčin pozneje enako mladini, da bi ozdravila bolni svet.

Od takrat, ko sta take besede zapisala ta dva in poleg njiju še kdo drug, je preteklo veliko onesnažene vode, se je zarezalo veliko cest v narodne parke in naravne rezervate in je bilo prelito veliko strupa za onesnaževanje duha.

Navsezadnje pa bi moralo biti vse postavljeno narobe: da bi bila naravi namenjena prva beseda, da bi s svojimi prav razumljenimi vrednotami ozdravila naše življenje, človeka in mladino.

Poslanstvo Planinskega vestnika v tem duhu si želimo kot vezilo, da bo to revija, ki jo bomo še naprej odpirali s srcem in pričakanjem in jo shranjevali na polico z obogatitvijo gorniškega duha v sebi.

PLANINSKEMU VESTNIKU OB 95-LETNICI

BLAGEMU PLANINOSLOVSTVU POSVEČEN MESEČNIK

JOŽE DOBNIK

Pred mano so prvi letniki Planinskega vestnika. Listam po orumenelih listih. Prečitam marsikaj, kar je še vedno lepo, vsebinsko bogato, pa tudi zanimivo, poučno in aktualno. Na straneh Planinskega vestnika se je pred petindevetdesetimi leti začela zapisovati zgodovina slovenske planinske organizacije.

V debelih knjigah vezanih letnikov Planinskega vestnika se je ohranjala kulturna dediščina. V njem je vseskozi odseval čas, v katerem je izhajal. Spodbujal je domoljubna čustva in protestiral proti krivičnim posegom v naravo in zlasti v gorski svet. Pisal je, kako je treba hoditi in se obnašati v gorah, da jih boš doživljal kot lepoto in srečo. Opozarjal je na nesreče in učil, kako se jih varovati. Objavljal je uspehe slovenskih in drugih alpinistov v vseh gorstvih sveta. Mnogo fotografij je popestrilo njegovo podobo in za vedno ohranilo spomin na dogodke in ljudi iz planinske in alpinistične zgodovine. V vseh letnikih najdemo tudi veliko poetskih sestavkov o lepoti gora, domačih in tujih, o doživetjih v gorskem svetu, občutkih na samotnih poteh, razgledih z vrhov, o srečanjih s prijatelji in tudi neznanimi oboževalci gora — in še in še. V Planinskem vestniku pa je tudi veliko spominov na ljudi, ki so se s svojim delom zapisali v zgodovino naše organizacije in jih ni več med nami.

Slovenski planinci smo lahko upravičeno ponosni na Planinski vestnik, ki letos vstopa v petindevetdeseto leto svojega življenja. Niso ga zlomile mnoge težave in viharji preteklih let, ne uničile različne nevarnosti. Rojen je bil iz ljubezni, ta pa je močnejša od vseh težav. Imeli so ga radi njegovi prvi bralci, nestrpno tudi danes pričakujemo vsako novo številko. To je bilo poroštvo za njegov obstoj in je tudi za njegovo bodočnost. Kot v preteklosti nam je tudi danes pri srcu, ker v njem

ni visoke politike, ne strankarskih prepričanj in zvenečih obljub, ne mržnje med ljudmi, temveč nas z njim povezujejo gore, naša in Vestnikova ljubezen in skrb. In če bo tak ostal, bo še dolgo razveseljeval naša srca in tudi tiste, ki ga bodo brali, ko nas ne bo več.

V uvodniku prve številke Planinskega vestnika, ki je izšla »8. februarja 1895«, sta načelnik SPD Fr. Orožen in tajnik SPD A. Mikuš zapisala, da društvena pravila SPD v 3. členu določajo, da SPD »prireja in objavlja predavanja o vseh strokah turisticke ter izdaja, pospešuje in podpira zanimljive planinoslovne spise in slike« ter nadaljujeta: »Da društvo tudi v tem oziru doseže svoj namen, sklenil je odbor SPD od leta 1895. počenši izdavat blagemu planinoslovstvu posvečen mesečnik, kateri bode objavljaj zanimljiva predavanja in različne planinoslovne spise in slike. Oziral se bode časopis tudi na promet in donášal različne društvene vesti in domače in tuje turistične in planinoslovne novice ter tudi poročal o delovanju SPD in sličnih društev po drugih deželah. Priobčevali bomo tudi životopise znamenitih slovenskih hribolazcev...«

To in še več je zapisano v krstnem listu Planinskega vestnika.

Potem je iz dojenčka zrasel krepak mož: njegovih 95 let je le kaplja v morje zgodovine in je do starčarja še daleč, daleč. Kar se je Planinski vestnik zavedal svojega poslanstva, je spoštoval željo svojih staršev. Frana Orožna in njegovih prvih sodelavcev v odboru SPD že dolgo ni več med živimi, njihovo vodilo pa nas še vedno zavezuje in bo zavezovalo tudi naše naslednike.

V sedanjem Statutu Planinske zveze Slovenije je v 109. členu zapisano: »Planinski vestnik, ustanovljen leta 1895, je kulturno, strokovno in znanstveno glasilo PZS in izhaja enkrat mesečno«. — To, kar so ob rojstvu Planinskega vestnika blago čuteče zapisali takratni odborniki